

En fabrikk og en skole

I den lille by Heidenheim i Württemberg dominerer Voith-fabrikkenes bygninger og virksomhet. Ja, man må uvilkårlig tenke på disse fabrikker, når man nevner Heidenheim. Like fra grunnleggelsen i forrige århundre og til idag har de vært ledet av samme familie. I mange henseender har denne Voith-familie ydet et pionerarbeid. Forst og fremst på det rent tekniske område. Ved århundre-skiftet lå Voith-fabrikkenes turbinproduksjon så langt fremme, at de hadde 50% av hele verdens turbinproduksjon. Senere er verdensproduksjonen selvsagt øket enormt, og mange nye konkurrenter er kommet med i kapplopet. Til tross for store utvidelser og stadige forbedringer har Voith-fabrikkene derfor nu kun 5% av verdensproduksjonen (av turbiner) . Konkurransen er knivskarp, og der må ustanselig gjøres forbedringer. 1/2% s økning av turbinenes effektivitetsgrad, for eksempel fra 91 1/2% til 92%, kan være totalt avgjørende. Dr. Voith har derfor opprettet en egen stor fabrikkbygning kun for nye eksperimenter. Her er en helt realistisk bygget kjempemodell av et kraftverk, hvor man ustanselig kan drive forsøk for å trenge dypere inn i vannets strømningslovmessigheter og de forskjellige turbinformers muligheter med hensyn til slitasje og effektivitetsgrad.

I løpet av de siste 10 år har fabrikasjon av maskiner til papirfabrikker fått en enda større plass enn turbinproduksjonen i Voith-fabrikkene.

Men Voith-familien har ikke vært pionerer bare på det rent tekniske område. De sosiale innretninger til fordel for de 6000 arbeidere som er ansatt ved fabrikkene, er blant de beste i Europa.

Fabrikkene har bygget boliger for arbeiderne. Bad (både dusjbad og friluftssvømmebad), sykeavdeling, oppholdsrom, biblioteker, park og have etc. er ordnet rommelig, smakfullt og praktisk. Alle arbeiderne kan få alle måltider i den store restaurant til en utrolig lav pris. Hver eneste arbeider har eget klesskap og vask, slik at han kan kle seg om og stelle seg for og etter arbeidet. I den store sykkelstall, hvor han plasserer sin sykkel om morgenen, blir eventuelle småskader reparert i løpet av arbeidstiden, slik at tid og ekstrautgifter til slikt spares.

Foredrag og orkesterkonserter holdes regelmessig enten i den store spisesal eller i Goethesalen, hvor der også er en stor scene med lysarrangement. Arbeidernes bedriftsrådsmøter er i disse fabrikker utviklet til å bety noe mer enn vanligvis ertilfelle.

En egen stor bygning huser lærlingeskolen som rekrutterer fabrikkenes forskjellige spesialavdelinger.

Alt dette er godt, men man finner jo slikt andre steder også. Noe som imidlertid er særskilt for Heidenheim er det samarbeid dr. Voith har fått i stand med 40-50 andre bedriftsledere i Tyskland. Det er den såkalte Heidenheimerkreis. Det er ikke noe i retning av arbeidsgiverforening og det har heller ingen politiske hensikter. Formålet er rent åndelig-sosialt, å utveksle erfaringer for det menneskelige samarbeid ved fabrikkene.

At flere i samarbeid kan yde mer enn enkelte hver for seg, er en alminnelig erfaring. Men helt avgjørende for et slikt samarbeid er at det skjer regelmessig og gjennom lang tid. Bare så altfor ofte ser man at tillopp til slikt samarbeid etter kort tid av en eller annen grunn blir avbrutt. Denne Heidenheimerkreis har tre ganger i året sammenkomster som varer et par dager. (Hele kretsen er da dr. Voiths gjester i den gamle direktorbolig.) Og dette har nu vært gjennomført kontinuerlig i 10 år. Uten dr. Voiths energiske innsats hadde dette neppe vært mulig.

Det er vel overflodig å nevne at dr. Voith på grunn av alt dette er en populær skikkelse i fabrikkene.

Da dr. Voith for en del år siden ble 70 år gammel, vilde Voith-fabrikkene gjerne gi ham en gave, og det måtte naturligvis være en riktig stor gave. De spurte ham hva han ønsket seg, og han svarte: "En ny stor bygning til Rudolf Steinerskolen i Heidenheim med tipp-topp moderne utstyr, spesisal og spesialrom til fysikk, kjemi, sloyd, håndarbeid, tegning, plastisering, gymnastikk, eurytmi, helseeurytmi, musikk og sang, lærerværelser og kontorer samt en stor forsamlingsal med scene. Stengulver i alle ganger og parkettgulver i alle rom. Egen barnehavepaviljong isolert for seg selv i sidehaven. Oppvarming ved hjelp av varm luft gjennom underjordiske rør fra fabrikkene.

Han fikk gaven. Fabrikkene eier bygningen. Rudolf Steinerskolen betaler en lav leie og er blitt sikret bruksretten. 1/3 av skolens 600 elever har fedre som arbeider ved Voith-fabrikkene.

Rudolf Steinerskolen i Heidenheim har på denne måte fått store muligheter for sitt videre arbeid. Det vesentlige ved en skole er selvsagt alltid det som skjer av skapende aktivitet i timene og det som oppstår av sosialt samarbeid mellom foreldrene og lærerne. Men de ytre forhold må også ordnes.

Rudolf Steinerskolen i Heidenheim har her fått et rommelig og fritt arbeidsfelt, som er skaffet til veie ved den energiske overskuddsinnsats fra en næringslivets pioner. Og det er skjedd til tross for alle slags hemmende virkninger av statens, fylkets og kommunens skattelovgivning som i Würtemberg er nesten like ille som i Norge. -

Førsteutgave:

Mennesket, Bergen, 1956/3

www.joergensmit.org er webbadressen til material av og om Jørgen Smit.
Biografisk material, utgivelser, foredrag, arbeidsplasser o.s.v. utgitt av Rembert Biemond